

Opinió

Els nostres ateneus

«La força d'un país rau en la seva societat civil: quan és viva, lliure i organitzada, el país avança; quan s'apaga, el país s'atura».

Josep Maria Xirinachs

Amb la voluntat de contribuir a la millora dels Ateneus Històrics de la ciutat, l'Ajuntament d'Olot va posar en marxa un Pla de millora de les instal·lacions dels espais on, de forma estable, es porten a terme moltes activitats culturals: l'Orfeó Popular Olotí, el Centre Catòlic i el Casino Olotí. Sorgits a la segona meitat del segle XIX, els ateneus han esdevingut centres amb una intensa vida cultural i associativa a tot Catalunya. A més de ser escenari d'actes, disposen d'espais aptes per a trobades i activitats obertes a tota la ciutadania. Són llocs on una ciutat batega, espais on, gairebé sense adonar-se'n, centenars d'olotins han après a crear comunitat. Encara ara, quan entres a l'Orfeó o als Catòlics, hi sents el batec de generacions. S'hi respira el pas dels anys, però sobretot el pas de la gent: grups que assagen, converses que s'allarguen, grups que s'organitzen, festes que es reinventen. Desde sempre, els ateneus foren escoles de civisme, cultura i progrés, veritables universitats populars que arrelaven la societat en valors de participació i cultura compartida.

A Olot, la cultura no és només allò que passa als escenaris o a les sales d'exposicions: és un fil invisible que ens relliga. I els tres ateneus històrics en són unes de les bobines que trenen el teixit cultural de la ciutat. Això que anomenem "teixit cultural" és la suma d'un munt de persones que, sense fer soroll, mantenen viva l'activitat col·lectiva. L'Orfeó Popular Olotí n'és un exemple: des dels seus inicis, ha estat una escola de sensibilitat, un lloc on el teatre i la música es converteixen en compromís i en perseverança compartida. El Centre Catòlic fa dècades que alimenta l'activitat escènica, social i festiva del barri i de la ciutat, amb aquella combinació tan nostra de rigor i calidesa. I el Casino Olotí és un espai on la conversa pren forma i continua alimentant el debat cultural. Tots tres formen un triangle d'iniciatives que no es pot

improvisar i d'una mirada obstinada que creu que la vida cultural d'un poble no es delega: es viu, s'hi participa i es construeix plegats.

“els ateneus són una de les millors proves de vitalitat col·lectiva del nostre país”

Tot i ser gestionats per entitats sense ànim de lucre, funcionen, de fet, com a equipaments culturals oberts a tota la ciutat. No són espais privats: són extensions del carrer, places interiors on la vida hi entra de manera natural. I això els fa únics i singulars. A Catalunya, aquest model ha estat una peça

cessitat. Quan l'Ajuntament d'Olot impulsa millores als ateneus, no està només rehabilitant teulats o modernitzant instal·lacions: està reconeixent l'arrel profunda d'aquestes institucions i les projecta cap al futur. El conveni de col·laboració previst per al 2025 n'és un exemple clar: vol ser una eina per reforçar les sinergies, per garantir-ne la sostenibilitat i acompanyar-los en els reptes que vindran.

La ciutat que aspirem a construir és aquella que sap cuidar el que té valor. I l'Orfeó, els Catòlics i el Casino formen part del cor cultural d'Olot. Són llocs on la convivència s'aprèn sense manuals, on la cultura es cuina a foc lent, on la memòria i el futur conversen i conviuen cada dia. No cuidar-los, menystenir-los o deixar-los a la seva sort seria des-

clau de la identitat cívica moderna. En aquest sentit, els ateneus són una de les millors proves de vitalitat col·lectiva del nostre país.

A Olot, ho sabem bé: sense aquests espais, la ciutat seria més petita, menys enxarxada, menys capaç de generar creativitat i cohesió. El que hi passa no és només programació cultural, sinó l'expressió d'una comunitat vitalista en moviment. Per això la col·laboració municipal no és un complement sinó una ne-

dibuixar una part essencial de la nostra identitat emocional. Reforçar-los, en canvi, és apostar per una ciutat que creu en ella mateixa, que es reconeix i s'estima, i estic profundament convençut que aquesta és la millor política cultural de futur.

Josep Quintana
Regidor de Cultura
Il·lustració: Quim Domene

MONOGRAFIES

CANAL, Jordi (ed.),
Tiempos difíciles. Euroamérica fin de siglo, Madrid: Taurus, 2025, 672 p.

CLARA, Josep,
Històries del tren d'Olot, Cassà de la Selva: Gavarres, 2025, 227 p. (El Caliu de la Memòria; 15)

CULEBRAS, Jesús,
Els masos de Ruplà. Aproximació històrica. Segles XIII al XX, Sant Joan les Fonts: Oliveras, 2025, 214 p.

GUTIÉRREZ, Jesús,
República, guerra, exili i repressió franquista als pobles de l'Alt Fluvià (1931-1950): Les Preses, Riudaura i la Vall d'en Bas (Joanetes, la Pinya, Sant Esteve d'en Bas i Sant Privat d'en Bas), Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 2025, 280 p. (PEHOC; 2)

LLUCH, Ernest,
Alguns papers sobre la Garrotxa, Olot: Arxiu Comarcal de la Garrotxa-Ajuntament d'Olot. Àrea de Cultura i Educació, 2025, 90 p.

TERRICABRAS, Laia (ed.),
Guia viscuda d'Olot. 33 espais esdevinguts 'locus amoenus', Olot: Ajuntament d'Olot. Àrea de Cultura i Educació-Arxiu Comarcal de la Garrotxa, 2025, 147 p. (Trama Urbana; 2)

CONTES IL·LUSTRATS / NOVEL·LA GRÀFICA

GABINO, Ivet i BACH, Nina,
Trossets de tu, Olot: El Bassegoda, 2025, [33] p.

REIXACH, Laura,
Càndida. La mare del cuplet català, Barcelona: Llibres del Segle, 2025, 61 p.

ARTICLES

CASTANYER, Pere et al.,
"Història d'un *dolium* a l'*insula* 30 de la ciutat romana d'Empúries", dins M. RUEDA i R. JÁRREGA (ed.), *Dolia ex Hispania. Els dolia a les províncies d'Hispania en època romana. Estat de*

la qüestió i perspectives, Tarragona: Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2024, p. 85-100.

CASTANYER, Pere; FRIGOLA, Joan et al.,
"El conjunto monetario hallado en el *balneum* de la villa romana de Vilauba (Catalunya)", dins J. BODZEK et al. (ed.), *Proceedings of the XVI International Numismatic Congress, 11-16.09.2022, Warsaw, Vol. II: Roman Numismatics*, Turnhout: Brepols, 2025, p. 615-624.

CLARA, Josep,
"Els primers ferroviaris del tren d'Olot", *Revista de Girona*, núm. 353, novembre-desembre 2025, p. 36-39.

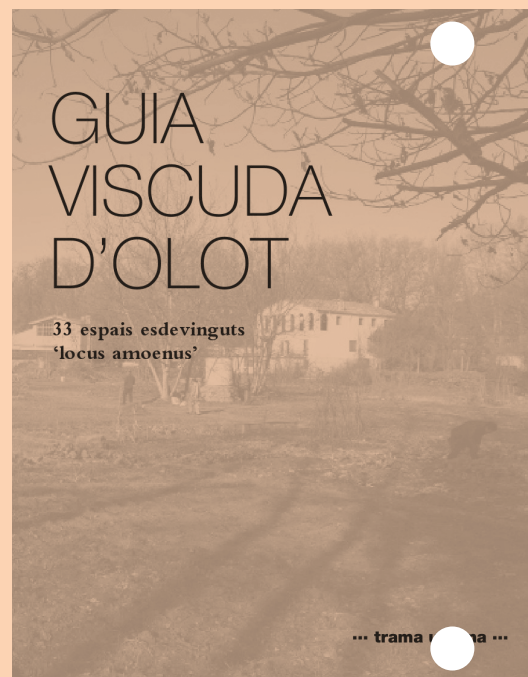
DORCA, Jordi,
"Recuperem *La punyalada* d'en Jordi Grau", *Revista de Girona*, núm. 353, novembre-desembre 2025, p. 33.

LÓPEZ-BADELL, Gabriel,
"L'estudi de morters antics en arqueologia. Perspectives d'investigació a les comarques de Girona", dins M. BOUZAS et al. (cur.), *Ager Mutabilis. L'explotació del territori en època romana* (Studies on the rural world in the roman period; 13), Girona: Documenta Universitaria, 2024, p. 257-270.

MURLÀ, Josep,
"La basílica de Sant Esteve d'Olot recupera l'esplendor", *Revista de Girona*, núm. 353, novembre-desembre 2025, p. 58-59.

NOGUÉ, Joan,
"Estiu del 1975 [excavacions a Serinyà]", *Revista de Girona*, núm. 353, novembre-desembre 2025, p. 56-57.

PUJOLAR, Joan,
"La percepció de la llengua entre els nous parlants del català", dins F. FELIU i I. ROURA (ed.), *El català d'avui: reptes, estratègies, expectatives* (Quaderns; 44), Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 2024 [2025], p. 37-53.

TREMOLEDA, Joaquim; CASTANYER, Pere i FRIGOLA, Joan,
"La *cella uinaria* de la villa romana dels Pompeu (Besalú, la Garrotxa). Aspectes tècnics", dins M. RUEDA i R. JÁRREGA (ed.), *Dolia ex Hispania. Els dolia a les províncies d'Hispania en època romana. Estat de la qüestió i perspectives*, Tarragona: Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2024, p. 69-84.

TEXTOS ELECTRÒNICS

CARRERA-FOSSAS, Eduard i BRUGUÉ, Quim,
"Neighbourhood organization as a way of addressing vulnerability: a case study of a community mediation programme in Olot, Spain", *Space and Polity*, núm. 29/2, 2025, p. 112-133. Disponible a: <<https://doi.org/10.1080/13562576.2025.2535573>>

SERRA CAPALLERA, Joan,
"Àmbits de Psicopedagogia: 25 anys construint cultura psicopedagògica", *Àmbits de Psicopedagogia i Orientació*, núm. 62, maig 2025, p. 0-4. Disponible a: <<https://doi.org/10.32093/ambits.vi62.504977>>

VILA-SUBIRÓS, Josep et al.,
"Floating offshore wind farms in Mediterranean marine protected areas: a cautionary tale", *ICES Journal of Marine Science*, núm. 82/3, 2025, fsad131. Disponible a: <<https://doi.org/10.1093/icesjms/fsad13>>

La capitalitat de la sardana que enguany exerceix Olot, una iniciativa de difusió impulsada per la Confederació Sardanista de Catalunya, serveix també per reconèixer les persones i les entitats locals que han contribuït a la promoció de la cobla i la sardana. En aquest camp, la ciutat compta amb una figura àmpliament reconeguda: Joan Daró Julià (Besiers, 1921–Olot, 2008), violinista, saxofonista, tenora i compositor de sardanes.

Fill d'un violinista de Vilajuïga format a França i establert com a

El conjunt de la producció sardanista de Joan Daró va ser cedida per la família a l'Ajuntament d'Olot, per ser dipositada a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa (ACGAX), el 22 de novembre de 2012. Es va considerar que era la millor manera de posar en relleu l'interès públic col·lectiu d'aquesta documentació i, en conseqüència, la necessitat de conservar-la i posar-la a disposició dels investigadors i del públic en general.

El fons consta de les 63 partitures de sardanes originals que Daró va compondre des de 1985 fins a l'any de la seva mort. Algunes van ser estrenades durant els successius aplecs de la sardana a la ciutat d'Olot i d'altres van restar inèdites.

L'autor va voler dedicar un bon nombre de peces a les poblacions on se sentia més vinculat, com ara Vilajuïga (*Festa Major* [1987] i *A Jaume Bonaterra* [2000]), la Selva de Mar (*La vall de Santa Creu* [1989]), Besalú (*Oda a Besalú* [2000]), Tortellà (*Tortellà sardanista* [2005]) i Sant Joan les Fonts (*Fontfreda* [2007]), totes poblacions destacades en el circuit sardanista. Un bloc destacat conté dedicatòries a diversos barris olotins: *Vestida de paper* (1998), per al barri de Sant Miquel; *Barri de Sant Francesc* (2008) –a més, va compondre *Els gegants del meu barri* (2002), per a aquest veïnat–; *El carrer de les Estires* (2008) i *La festa del barri* (2003), per al Pla de Dalt. Les dedicatòries no s'aturen aquí: també va voler recordar les entitats amb les que havia col·laborat en nombroses ocasions, com ara a *Marboleny 10è aniversari* (1986); *50 anys Colla Olot* (2012); *Noces d'argent a Olot* (1987) i *Temps de tardor* (2000), ambdues dedicades a l'Agrupació Sardanista Olot, i *Al final del camí* (2007), per a la cobla La Selvatana.

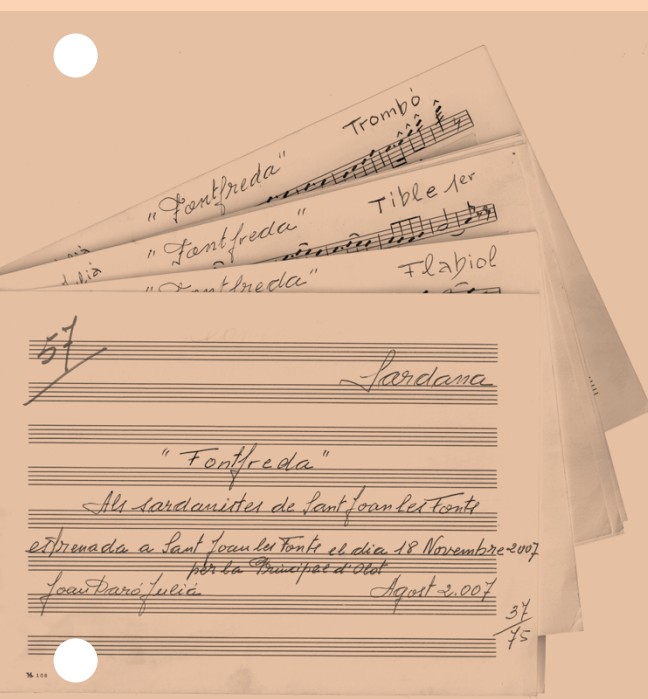
Xavier Puigvert i Gurt

El 26 de novembre, a l'Espai Cràter d'Olot, va tenir lloc l'acte de proclamació del treball guanyador de la **Beca Ernest Lluch de Ciències Socials i Humanes 2025**, que convoca l'Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament d'Olot. El treball escollit és el projecte *Indianes. Recerca i efectes de la globalització d'aquest teixit en el context d'Olot i la Garrotxa*, presentat per Mireia Coromina Portas (Sant Jaume de Llierca, 1982), Miquel Macias Arau (Olot, 1964) i l'estudi Un Parell d'Arquitectes. L'objectiu de la recerca és la producció local d'indianes en el segle XVIII com a exemple de protoindustrialització global i els efectes en els medis natural, social i artístic.

En el mateix acte es va fer públic que la **Beca Oriol de Bolòs de Ciències Naturals 2025** es concedia a Jana Marco Tresserras (Alacant, 1990), pel projecte *Estudi pilot de monitorització de l'erició fosc (Erinaceus europaeus) i anàlisi de l'estat de l'espècie a la comarca de la Garrotxa*. L'autora se centrarà en determinar l'estat real de l'espècie a la Garrotxa i desenvolupar un protocol pilot de seguiment replicable a tot Catalunya.

En el marc dels actes d'homenatge a l'economista, historiador i polític **Ernest Lluch Martín** (Vilassar de Mar, 1937–Barcelona, 2000), l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa i l'Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament d'Olot han editat el volum *Alguns papers sobre la Garrotxa*, que recull els articles escrits per Lluch sobre la comarca, publicats a les revistes *Olot Misió*, *L'Olotí* i *Gra de Fajol*, entre d'altres. El llibre, no venal, es pot recollir a la seu de l'Arxiu Comarcal.

professor de música a Olot el 1940, Joan Daró va tocar en les cobles Maravella, Moderna (posteriorment, La Principal de la Garrotxa), La Principal de Sant Feliu de Pal·lers i en diversos conjunts de ball, com ara Veracruz, Band-Set i Seison Group. Des dels inicis, va compaginar l'exercici de la música amb els oficis de manobre i de sastre –va destacar en patronatge i confecció de fracs i jaqués–, i no es va poder centrar en la composició sardanista fins a la jubilació, als 61 anys. El nostre músic i compositor va ser objecte d'un acte de reconeixement i homenatge pòstum organitzat per l'Agrupació Sardanista Olot en el decurs del 47è Aplec de la Sardana, celebrat a Olot l'any 2009.

Apunts i repunts naturals

Retorn als orígens

En una raconada, al marge esquerre de la carretera que va del nucli urbà del Triai a la font de la Deu Vella, sota la pista que condueix a la masia del Prat, al peu de la costa de Pujou, hi ha una parcel·la que ha sofert una transformació prou interessant que mereix ser explicada, sobretot perquè s'entenguin els motius i els objectius. Històricament, aquesta parcel·la havia estat ocupada per la Fàbrica de Ladrillos La Deu, S.A., una bòbila que fabricava rajoles, teules, totxos, maons i altres materials similars.

Les bòbiles són unes indústries interessants perquè treballen amb els quatre elements: terra, aigua, aire i foc. La ubicació d'aquesta bòbila sempre m'ha generat incertesa perquè, en general, les bòbiles es construïen allà on hi havia importants afloraments d'argila i, respecte a aquesta, no en tinc localitzat cap de proper. A Olot, ja n'hi havia una altra, de bòbila, la de Sant Roc, construïda el 1917, al costat de l'aleshores avinguda de l'Estació del Ferrocarril, i sembla ser que en aquell indret riberenc s'extreia una mena d'argila torbosa utilitzada per la indústria rajolera. Amb el pas dels anys, les indústries del totxo van començar a fer fallida.

Un cop apagat per sempre el forn i finalitzada l'activitat industrial, l'enderroc per motius de seguretat de les altes, rodones i emblemàtiques xemeneies era el preludi d'un futur que s'esllanguia. La xemeneia de la bòbila de Sant Roc va ser enderrocada el 1975; la de la Moixina, a finals de la dècada dels 90. El temps va anar desmantellant les construccions que constituïen la Fàbrica de Ladrillos La Deu, S.A. Entrar i tafanejar, transitant pels pocs corredors que encara guardaven la compostura, comportava un risc evident: l'entorn de la bòbila s'anava degradant. La foscor s'havia apropiat de l'espai. Fins i tot, el 1992, fou l'escenari d'un crim que va trasbalsar el veïnat. El creixement espontani de la vegetació i la bardissa es va encarregar de dissimular la decrepitud dels edificis. I la fàbrica terrissaire va caure en l'oblit.

Sobre què fer-ne, de les restes de la fàbrica, ja se'n va parlar el 1993, quan el Pla especial de la Moixi-

na-Pla de Llacs redactat a quatre mans per Salvador Grau i Josep M. Mallarach, del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, i Llorenç Panella i Albert Pons, de l'Ajuntament d'Olot, definia una unitat d'actuació específica que proposava una "remodelació i tractament del terreny amb consolidació de la massa boscosa tot mantenint una clariana de bosc apta per a usos agrícoles o pastures".

Recentment, aprofitant l'oportunitat que ofereixen els Fons de Patrimoni Natural, una via de finan-

ques invasores; s'ha revegetat i s'han plantat arbres propis de les rouredes de roure pènel en els marges de la parcel·la; s'ha recuperat un prat de dall, una comunitat vegetal d'alt interès ecològic, sembrat amb llavors de prats donadors, i s'ha millorat l'estat d'un rec perimetral i d'un petit clot perquè funcioni com a zona humida temporània. L'objectiu de l'actuació és millorar l'estat ecològic del conjunt de la parcel·la. Ara bé, seran els seguiments de la biodiversitat que s'hi facin els que confirmaran si l'objectiu s'ha assolit o no.

cament de la Generalitat destinada a millorar la biodiversitat de Catalunya (la finca és de la seva propietat), s'hi ha pogut intervenir. L'actuació ha consistit en retirar les poques restes que quedaven dels edificis i les runes que s'hi havien abocat furtivament al voltant. S'han gestionat i seleccionat, mitjançant imponents

**“... que la natura
recuperi l'espai que
temporalment li fou
manllevat”**

màquines de garbellar, uns 4.000 m³ de pedres, runes i restes de rajoles; s'han eliminat peus de plantes exòti-

No és un fet gaire habitual esborrar elements construïts en el medi natural. Les rèmores paisatgístiques que es van acumulant comencen a ser preocupants. Quan algun edifici ha complert la seva tasca original i s'ha desfigurat fins al punt que no en queden rastres prou dignes de ser conservats, el millor és retornar als orígens, que la natura recuperi l'espai que temporalment li fou manllevat. Aquesta mena d'intervencions haurien de ser més freqüents. La natura i el paisatge ho agrairien.

Emili Bassols i Isamat

Impressions d'un paisatge, 35 Ernest Lluch, en la memòria

Ara fa vint-i-cinc anys que ens el van prendre. Que ens van privar d'una personalitat poderosa, intel·lectualment potent, d'un sòlid historiador de l'economia i d'un polític diferent, que mai no va concebre la política com una carrera sinó com un servei. Avui Ernest Lluch estaria a punt de fer 89 anys i, de ben segur, si no l'haguessin mort en un acte d'una indignitat i d'una crueltat inqualificables, hauria seguit sent, durant tots aquests anys tan interessants, un referent per a molts. Una persona oberta a l'acord i, també, a la discrepància –conceptes que són inherents al diàleg.

El meu record d'Ernest Lluch arrenca dels anys de l'Enciclopèdia Catalana. La meva mare n'era redactora, i me'n va transmetre una idea d'una personalitat atractiva, inquieta i xafardera –en el millor sentit de la paraula: delerosa de saber, un saber que li calia per situar les coses i la gent. Quan va ser ministre de Sanitat, també hi vam tenir un vincle, en aquest cas a través de la meva germana petita, que estudiava a Madrid unes oposicions a MIR i amb qui coincidien a la Biblioteca Nacional. Allí, Lluch, quan la dedicació al Ministeri l'hi permetia, prosseguia la seva recerca: com deia, no va voler fer de la política una professió. I al-

les seves filles i els escortes, pel pur plaer de conversar. En efecte, i en una evocació que en fa *La Comarca d'Olot*, Rosa Lluch diu que “al meu pare, una de les coses que li agradaven més era xerrar, i sobretot tenir algú amb qui xerrar”.

**“Ell va parlar fort i clar,
i en va pagar el preu
més alt.”**

Jo vaig tenir l'oportunitat de tractar-lo sobretot en l'últim any de la seva vida, des que vaig accedir a la direcció de *L'Avenç* i vaig poder notar el seu interès per la proposta que jo feia des de la revista. Potser per això, però no només, recordo l'enorme desconsol que vaig sentir quan, un matí fatídic, la ràdio ens va assabentar de la notícia del seu assassinat. Però ningú em podrà robar el record de les converses que vam tenir, quan es deixava caure per la redacció –aleshores al carrer Consell de Cent, al costat de les galeries d'art que visitava regularment– o bé et trucava per telèfon.

Com a historiador, però, recordo sobretot l'impacte –subratllat per Borja de Riquer en l'acte que li va dedicar l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa el novembre passat, i que va

valenciana (1976), que l'any de la mort de Franco va guanyar un dels premis Octubre, justament el que du el nom de Joan Fuster. En aquell assaig, Lluch gosava impugnar la visió del País Valencià com una economia incapaç d'haver fet el trànsit a la industrialització. En els pocs anys que va ser a València, n'havia tingut prou per qüestionar la visió que defensava l'escriptor de Sueca a *Nosaltres, els valencians*, i proposar-ne una d'alternativa. Tota una demostració de coratge intel·lectual.

Però també em quedo, és clar, amb les seves propostes dels últims anys, a partir de dos llibres: *La Catalunya vençuda del segle XVIII i l'alternativa catalana (1700-1714-1740)*. Uns llibres en què el Lluch historiador es combinava –com ja havia fet un il·lustre predecessor, Jaume Vicens Vives– amb el Lluch polític. En l'acte de l'Arxiu, Riquer va explicar com, una setmana abans de la seva mort, l'Ernest li havia presentat un llibre seu sobre Catalunya i Espanya, i com els va fer present, tant a Riquer com a l'altre presentador, Joan B. Culla, d'un exemplar del seu llibre, escrit amb Miguel Herrero de Miñón, titulat *Derechos históricos y constitucionalismo útil*, publicat per la Fundación BBVA. Lluch es va lamentar que el llibre no s'havia pogut presentar a Madrid (“no hi ha caliu”, els va dir) i que ni tan sols s'havia distribuït. La seva defensa del diàleg i d'un constitucionalisme *útil* topaven amb els qui van acabar fent, del terrorisme, un pretext per a la involució política.

Acabo amb les paraules de la seva filla Rosa quan explica que el seu pare es va implicar amb el País Basc per dues raons: la primera, pel seu interès com a historiador de l'economia pels processos d'industrialització; la segona, i més important, pel seu compromís democràtic, que va fer que es rebel·lés contra una situació en què “no pot ser que hi hagi gent que no pugui parlar, no pot ser que hi hagi gent que cregui que els altres no poden parlar”. Ell va parlar fort i clar, i en va pagar el preu més alt. Vint-i-cinc anys després és just que el recordem, i que ho fem amb tot l'enyor del món.

Del dinou al vint-i-u Banalitzar la utopia

Aquesta primavera, han col·locat davant de la seu de l'Ajuntament d'Olot i a la plaça dels Valls, de Santa Pau, nou llambordes *Stolpersteine* que recorden alguns dels garrotxins que van tenir la dissort de ser deportats als camps d'extermini nazi durant la Segona Guerra Mundial. Són els olotins Joan Artola Casals (1903-1941), Joaquim Jutglar Frigola (1903-1945), Josep Picola Busquets (1912-1945), Lluís Ribas Bagué (1898-1989), Albert Sala Cros (1909-1945) i Lluís Soy Vilanova (1908-1941) i els santapauencs Lluís Masó Subirats (1905-1941), Miquel Clavaguera Serra (1912-1945) i Jaume Pujolàs Colobrans (1900-1945).

Durant la inauguració de les llambordes, els historiadors que han promocionat aquest acte polític, tan necessari i convenient per preservar la memòria històrica i evitar que tornem a ensopegar amb la mateixa pedra, van assegurar que entre els homenatjats hi havia un alcalde d'Olot, fet que no és cert. Durant la darrera guerra (1936-1939), Olot va tenir cinc alcaldes i cap va estar internat en un camp d'extermini nazi. Tampoc els alcaldes que els van precedir o succeir. El republicà Ramon Aubert i Cros, alcalde durant els primers dies de la revolució de juliol de 1936, no es va exiliar. El 1939, va ser detingut, jutjat i empresonat en un camp de treball a Alcalà d'Henares. El també republicà Ramon Calm i Clota va accedir a l'alcaldia per primera vegada el 4 d'agost de 1936, quan els milicians de la CNT i el POUM van obligar Aubert a dimetir, per haver-se negat a armar els revolucionaris amb les armes del sometent que guardava l'Ajuntament; i hi va tornar el mes de juny de 1937, quan la Generalitat va defenestrar l'alcalde anarquista Joaquim Guillén Cabañero, arran dels fets de maig d'aquell any. Al final de la guerra, Calm es va exiliar a França, però no va haver de passar per cap camp de concentració perquè gaudia de la protecció del govern de la Generalitat. Mesos després, gràcies al govern Negrín, va poder emigrar a Mèxic i refer la seva vida fent de mestre a Tampico. El catalanista Ramon de Garganta i Fàbrega, va ser elegit alcalde el novembre de 1937,

quan l'aliança obrera CNT-UGT va apartar Calm de l'alcaldia. Tampoc va passar per cap camp de concentració perquè, al ser farmacèutic, l'exèrcit francès el va reclutar tan bon punt va posar un peu a França. Mesos després va poder marxar cap a Colòmbia, on va exercir de catedràtic de ciències naturals a la Universitat d'Antioquia. No van tenir tanta sort els dos alcaldes de la CNT. Joaquim Guillén Cabañero (alcalde de març a juny de 1937), va estar internat als camps de concentració francesos de Sant Llorenç de Cerdans i Septfonds a Occitània, i Joan Serrat Masó (alcalde de gener a agost de 1938) als d'Argelers i Rivesaltes. Durant la guerra mundial, ambdós van col·laborar amb la resistència francesa, però van tenir la sort de no ser detinguts. Per tant, tampoc van ser deportats a cap camp d'extermini nazi.

La confusió dels historiadors del règim nazi, té una possible explicació. El mes d'octubre de 1936, la Generalitat va dissoldre els Comitès de Milícies Antifeixistes i va ordenar renovar els Ajuntaments per a donar-hi entrada als representants dels grups promotors de la revolució. El primer que va fer aquell consistori va ser aprovar una Carta Municipal que, entre altres innovacions, establia que tots els regidors tindrien el mateix rang i que no hi hauria ni alcaldes ni tinentes d'alcalde ni presidents de comissió. Per signar els papers oficials, cada mes, de manera rotativa, un regidor assumia aquesta tasca pròpia d'un alcalde. La van realitzar Lluís Ribas, de la CNT; Marian Sánchez del Barrio, del POUM; Ramon Poyo, del PSUC; Josep Picola, de la Unió de Rabassaires, i Ramon Calm, d'ERC. Per tant, si era aquest càrrec al que es referien els historiadors, no van ser un sinó dos els consellers municipals amb aquest atribut diferencial. Però no eren alcaldes per decisió pròpia.

Joan Barnadas
joan.barnadas@gmail.com

Aniversari 150 anys del naixement de Candi Agustí Trilla

El 10 de desembre de 1875 naixia a Castellfolit de la Roca Candi Agustí Trilla. Llicenciat en medicina l'any 1900, va obrir una consulta odontològica a Olot i va iniciar una activa participació en la política municipal com a regidor de la Lliga Regionalista. Va impulsar la creació de la delegació local de la Creu Roja (1912),

la societat esperantista Olota Stello (1912), l'entitat benèfica La Caritat (1914) i la Societat Olotina de Cultura (1916).

El 1963, uns mesos abans de morir, va rebre un sentit homenatge com a benefactor del municipi i va ser condecorat amb la creu de l'Orde Civil de Sanitat. Posteriorment, l'Ajuntament d'Olot va reconèixer la filantropia del personatge posant el seu nom a un carrer.

Allò visible En voleu més?

“Des del fons de l’escenari, entra el bufó, corbat, ens fa por? Ens fa riure? S’acosta a poc a poc. A l’escenari hi és ell i una màquina expenedora.” Així comença *Gola*, l’obra que es va poder veure aquest passat octubre al Teatre Principal i que no ha deixat ningú indiferent, dirigida per Oriol Pla i Pau Matas. L’Oriol Pla, el bufó, ens entreté durant dues hores; dins el verb *entretenir* hi podem incloure: *riure, reflexionar, neguitejar, patir, tornar a riure, admirar...* I en Pau Nogué, el mariachi punk, hi posa la banda sonora i la serenor, contrapunt molt necessari del comportament histriònic del personatge de l’Oriol. El bufó s’ho acaba menjant tot: tota la màquina expenedora. La gola és imparable, l’excés de menjar, consumit compulsivament, sense gaudir i, per un moment, sense escollir. Tot i que ell té clar d’entrada que vol el dònut, aquest és l’únic producte que no cau de la màquina.

El passat mes d’octubre a Olot es van programar 59 activitats que podem etiquetar de “culturals”; al novembre, n’hi ha hagut 78. I hi ha qui continua dient que “a Olot no es fa res”! Tot i així, el pressupost municipal destinat a cultura és el 6,7% del pressupost total, un percentatge que va decreixent. Les entitats, associacions i altres promotors, a més de l’Ajuntament, són els encarregats de bastir aquesta programació diversa. I segur que ens en deixem, sempre hi ha productes a la màquina que es venen més que d’altres. Si, per exemple, el 21 de novembre vam intentar escollir què fer, teníeu fins a 6 activitats a realitzar pràcticament a la mateixa hora (ho podeu veure just allà on hi ha ensobrat *El Cartipàs*, a la pàgina de l’esquerra).

Algú ha desitjat mai una programació cultural i artística rica i abundant per a la ciutat d’Olot? Jo diria que molts. El bufó també ens parla dels desitjos: davant d’un pastís d’aniversari, bufa espelmes i desitja. Un desig porta a l’altre, i a l’altre, i es converteix en una tirallonga de desitjos insaciables i espelmes bufades. Una ànsia de satisfer una necessitat, que potser és el reconeixement, l’estima, la joventut, el viure intensament... Desitjos humans que totes nosaltres hem pogut tenir. De vegades aquest desig es descontrola i es torna obsessió; no podem posar límits, sí, en volem més, i aleshores perdem el nord. “En voleu més?”, acaba cridant al públic el bufó. “Sí!!!”, la majoria en volem més, engolim més, ens ho volem empassar tot... Acabem empatxats, farts, i no podem pair. Podem as-saborir i pair 79 activitats al mes? Tenim una màquina expenedora per satisfer els desitjos i les necessitats de tothom?

El bufó no para perquè ens vol impressionar, vol agradar, vol omplir un buit; però nosaltres no podem degustar, perdem el gust, perdem la crítica. Quan digerim? Quan restem en silenci? Si sou dels que tenen PANSA (‘Por a no ser allà’, traducció del FOMO, ‘*Fear of missing out*’), no podreu! A més a més, s’hi sumará l’angoixa d’escollir.

Jo també només volia el dònut.

Keta Capdevila Werning

Hem de parlar Carta d’una catalanoparlant a un escèptic del català*

Benvolgut lector,

Potser no llegiràs aquesta carta si començo advertint-te que et pot resultar impertinent. Et preguntaràs, potser, per què jo, una catalanoparlant de soca-rel, tinc el desvergonyiment d’escriure’t. Comprend la teva sorpresa; però, si fas el cor fort i segueixes llegint, t’adonaràs que entre tu i jo no hi ha altra diferència que aquesta: jo parlo en català 7/24 a Catalunya. I aquesta carta et va adreçada per convèncer-te, per aconseguir que tu esdevinguis també un catalanoparlant a temps complet.

Començaré per explicar-te com ho he aconseguit; després t’explicaré les causes de la meva decisió; per fi et demostraré que no podia fer altra cosa, i com a epíleg trauré la conclusió que tu també has de fer el mateix.

El darrer any a Catalunya només he parlat en català. I no ha estat fàcil, creu-me; potser per això me’n sento tan orgullosa. En primer lloc, cal tenir la ferma voluntat de fer-ho. Durant molts anys de la meua vida, el meu bilingüisme va actuar sense que jo ni m’adonés que existia. Però, a poc a poc, vaig anar descobrint que jo era també la meua llengua. Aleshores vaig treure forces de flaqueza i vam sortir al carrer: la meua llengua i jo.

He de confessar que al primer moment em vaig sentir una mica desemparada. Sense el meu somriure habitual i sense la meua contesta amable en qualsevol altra llengua, principalment la castellana, havia de resoldre a cada instant què contestaria, com explicaria la meua decisió de continuar només amb el català. No era una decisió comercial, sinó identitària. Encara em queden frases fetes dels vells temps d’amabilitat, però ara ja no soc dolça i comprensiva, i he recobrat a poc a poc la meua dignitat lingüística.

Abans de fer-ho, estimat escèptic, tingues present que la llei t’empara (l’espanyola, també!). I si alguna vegada flaqueges, pensa que l’oportunitat per tornar-ho a posar en pràctica reapareix quan menys t’ho esperes. D’estratègies n’hi ha més d’una, i cada catalanoparlant pot escollir la que li sembli més eficaç i cada nou parlant, també. És a dir, no hi ha bones o males tàctiques, sinó estratègies més o menys adequades segons el context.

Aplica’t la història, senyor de bé, i creu-me: si vols fer alguna cosa de bo en aquest món per la teua llengua i no et resignes a ser un esbós de catalanoparlant, assassina el teu bilingüisme a casa teua, només així podràs contribuir a salvar la nostra llengua.

*Carta basada en les *Cartes impertinents* de Maria Aurèlia Capmany, escriptora, activista i política catalana.

Anna Riera i Pijoan

Vivències Una confusió

Quan passo pels carrers del Nucli Antic d'Olot, preferentment pels trams dels carrers Major i del Carme –en els moments que hi ha una certa tranquil·litat i no has d'estar pendent d'artefactes motoritzats amb rodes–, en venen a la memòria, potser per contrast, uns records de barri d'uns quants anys enrere: quan era un lloc ple de vida, amb uns baixos ocupats per botigues i serveis i uns pisos amb habitatges d'estadants tranquils. Sobre aquests records, no sé si soc un afortunat o si tinc una memòria selectiva positiva, però trobo que el fet d'haver d'expressar-la per escriure aquestes quatre ratlles em fa fluir més fàcilment els fets de caire amable, en format anecdòtic, que no pas els fets de caire negatiu (que, de ben segur, n'hi havia). Si es poguessin posar en una balança, potser guanyarien aquests últims: eren temps molt durs, en els que encara bufaven els vents de la postguerra. Era evident que no es vivia en una arcàdia feliç.

Avui em plau explicar una anècdota que no té cap transcendència en si mateixa, ni tampoc un cert grau humorístic, però que intenta reflectir en una pinzellada uns *modos* i maneres de fer que avui dia difícilment es produirien. Succeí a la planta baixa de la casa situada a la cantonada del carrer Major amb el carrer Alt del Tura, just enfront d'una casa ben catalogada de modernista. Si no vaig errat, en aquests moments en aquesta planta baixa hi ha un local que em podria aventurar a qualificar-lo de perruqueria. Fou, en el temps de l'anècdota, una confiteria acreditada que ocupava la cantonada i disposava d'un espai integrat, amb façana que donava al carrer Major, on hi havia una minibarra de bar i, al fons, una petita zona amb unes poques taules que tant servien perquè els clients hi gaudissin de les delícies de la pastisseria prenent un cafè com perquè alguns veïns hi fessin la partida de cartes o hi llegissin el diari havent dinat.

Aquella confiteria s'havia fet un nom no només per la qualitat dels seus productes sinó també per l'amabilitat singular de la mestressa responsable de l'establiment. Era una senyora petitona, de faccions rodones i sempre riallera, pulcra-

ment abillada i d'un caràcter exprés per estar en un mostrador de cara al públic. Tenia per costum repetir sempre un *sí, senyora*. Clarament, la clientela solia ser femenina, però també havia passat que contestés a algun home amb un *sí, senyora*. Tant era així que l'establiment era més conegut per *ca la Sissenyora* que pel nom propi de la família que el regentava.

En aquesta confiteria succeí que un dia, havent dinat, es trobava sol i ben repapat, prenent el cafè mentre fullejava un diari, un veí del barri a

Maria de Sagarra...". I el nostre país li respongué, de manera crispada: "Jo no el soc i no sé qui és, aquest Josep Maria de Sagarra, però li puc ben assegurar una cosa: jo tinc més duros que ell!".

Una simple resposta, però que defineix perfectament una personalitat prepotent, i a la vegada és una

"Una simple resposta, però que defineix perfectament una personalitat prepotent."

qui les coses li anaven bé, gràcies a uns mèrits propis que li havien permès transformar un taller mecànic petit en una prometedora indústria. Aleshores, entrà al local un viatjant, persona forastera i de professió comercial, una figura que era molt freqüent i popular en aquelles dates. Quan el viatjant va veure el veí al qual fem referència, l'observà amb deteniment, restà parat i dubtós uns moments per acabar apropant-s'hi mentre preguntava: "Perdoni, vostè no és en Josep Maria de Sagarra?". L'al·ludit, entre sorprès i confós, respongué amb un sec "No!". El nostre viatjant emmudí per un instant, però amb el dubte dibuixat a la cara li replicà: "Dispensi si l'he confós, però vostè s'assembla molt a en Josep

mostra que l'expressió *tenir duros*, per a molta gent, era sinònim de ser important.

Post scriptum: He pensat algunes vegades en el perquè de la confusió del viatjant curiós i he trobat dues possibles raons que el podien induir a error. La primera, una certa semblança física: tots dos eren plens de cara, amb un nas llargarut i un front prominent, preludi d'una calba dominant. La segona, la relació del poeta amb Olot, ja que fou el marit de la Mercè, filla de l'escultor Celestí Devesa.

Joan Tresserras